

grar-se en salut o sangrar els pins ('treure'ls la resina') era general (DÀg.) i encara és tolerable.

Sagnador [Busa-N]; *sagnadura Sagna* [Llull]: «*sancnies*, dietes, vòmits ---» (Do Pu, Gili, 207); «obs vos avets a *segnar*, / qu[ar] esta és la mylor *segna* / qui en tot l'any, per cert, sia; / e yo fer-vos he *segnar*», *Set Savis*, v. 1943; *sagna* Alcoaí 41r6, 47v2. 19; «per avortar / cubertament / mas ferament / --- / tots mals atorguen / perquè les porguen, / *sagnes* facen / que u arrabacen / ---», JRoig (*Spill*, 8929; «aún se usa en Val., pero poco», Chabàs, p. 327); «lo quart dia, si que mester serà, pot om fer *sagna*, si no serà dia abciach», Micer Joan, a. 1466 (*Rece valencianes*, *BABL* VII, 321); «bona *sagna* pendre» en l'Atlas cat. de cap a 1375, *InuLC*; «algun poc de còlera y melancolia, y de aquest altre humor, los quals s'i carreguen, no s poden purgar sinó ab *sagnas*», OPou (*ThPu*, 294); «tenia unflat lo bras de una *sagna* que se li era feta, al ús de Castella, ab ballestilla», *Dietari Mun Bna* 19-v-1612.

La terminació d'aquest mot lt és comuna al cat. amb el cast. *sangría* [c. 1340, Arx. de Hita], el port. *sangria* (forma ben arrelada i no recent, però comcat, amb la seva -r-, que contradiu el port. *sangue* etc., i havent-hi antigament *sanguilexar*, < SANGUEM LAXARE, d'on també l'it. *salassare*, *salasso* 'sagnia', it. antiq. *sanguigna*) i l'oc. *sa(n)cma* (ja en diversos textos en prosa llgd c. 1300, Rayn v, 142): és una formació sorprenent, donades les funcions del sufix -ia en romànic. Per tant ha de ser pertot una antiga adaptació de la variant fr. ant. *saigne* (avui *saignée*, normal), forma normativa que s'expandí des d'antics tractats de cirurgia, com els de Mondeville (1314) i Long Bourg (God. x, 610), amb el tractament corresponent i normal del sufix -ATA en aquesta posició, segons el dialecte, que redueix normalment el fr. ant. comú -gnee a -gne (i anàlegs).

També aquí ha tingut gran extensió la variant *sangria* d'aspecte acastellanat, i segurament més encara que en el verb (ajudant-hi les manescalies en part aragonesades de la nostra E Mj.); en alguna acc. (com la del vi, o la popular de part del braç oposada al colze, que és on sol hom sagnar, DÀg.) és tolerable. A Mallorca es diu *sainia*,³ a Tort. (*BDC* III, 109) etc., *sagna*.

Del cast. *sangría*, aplicat a una beguda de vi d'aspecte sangonós, es prengué l'angl. *sang(a)ree* > men. *sengri*. D'aquest nom castellà de beguda, vaig proposar una altra etim. en el *Breve Dicc Etim Cast*, un índic mitjà **sakkarā* o **sankarā* 'vi ensucrat', derivat del pali *sakkarā*, scr. *çarkarā* 'sucrer', tenint en compte que l'angl. *sangaree* ja es troba el 1736, i així aquest hauria servit d'intermediari, si bé incorporat pel cast. colonial a la família de *sangre*. Fco. de B Marcos Álvarez (en *Actes XVIIe. Congr Ling Phil. Rom.* 1983, vol. v, 225-6) aporta noves dades, per on resulta que *sangría* ja apareix per una mena de ponx, ja el 1775, en el cast. de Luisiana, i fr. antillà *sang-gris* en un viatger de 1695-1724; per tant es tractaria d'una propagació d'aquest mot francès, si bé adaptat al cast. *sangría* 'sagnia'. No ens podem detenir ací en aquesta qüestió,

que a penes afecta el català, ni mostrar que alguns dels arguments que oposa a l'origen hindú són de poca força, i aquest no queda refutat; tanmateix el treball de Marcos Álvarez aporta una important documentació, i el seu punt de vista apareix ben sostenible, i potser el més raonable en conjunt.

Sangonera [S. XIII glossant *hyrudo* en *RMa*, veg. Tallgren, *Misc Alcover*, 69, i Griffin, 250; c. 1400, Ibn Wáfid, *Medic Part*; *Tresor de Pobres* '--- dones --- / són alimanyes / --- / vespa, alacrà, / rabiós ca, / la *sangonera* / e vermenera, / mosca e grill / ---», JRoig (*Spill*, 7709); «~ hirudo, -inis», OPou (*ThPu*, 66).

Avui és encara la forma general en català central, bal⁴ i val, incloent-hi Eiv. (PzCabr., i tort i Llitera *AlcM*) (del cat. passà al sard *BDC* XIX, 264): del llatí SANGUINARIA, femení de l'adj. *sanguinarius* 'que gusta sang, o en gusta'; en bona part del territori fou substituït per *sangonella* (cf. PANIQUELLA/-quera), que és la de quasi tot el català occid. i, si no m'enganyo, la d'alguns punts val i dels dos vessants de les Alberes; en cat. occid. és la forma de quasi tot el domini, començant per Barravés (*BDC* VI, 34) i el Pallars en general (Farrera, V. Ferrera; en els pobles de Cardós, si bé allà no n'hi ha, a tots ho digueren com a molt abundants a l'Estany de Montcortès, 1932-4) i fins al xipella de Lavansa (1964), «lops, arades, *sanguenella* e tot peys d'estany semblant» en doc. del Ross., a. 1379 (*InuLC*); «-onella: irudo, sanguisuga», Busa-N; *sangonell DTO*.

El tractament -GUIN- > -GUN- sembla que en aquesta paraula (com en *sangonent* etc., infra, i en els mots citats a ENCONAR) vingui ja del llatí vulgar (com hem vist supra a *sangueroi*, citant *sanguunculus* de Petroni); i Tallgren, *Glanures* IV, 86, ja hi va relacionar *exsangum* d'un grafit pompeïà; crec que també seria mossàrab, vist que el nom de *Sangonera*, famós en terra murciana, ja sembla venir així del temps dels moros («fue a Murcia y le corrió todo el campo de *Sangonera*»), en Pérez de Hita, *Guerras civiles de Granada* ja en la 1.ª ed (1599), i la de Blanchard-D (I, 250).

El mateix anèl·lid s'anomenava SANGUISŪGA en llatí clàssic, forma que ha restat predominant en gallo-romànic (fr. *sangsue*, oc. *sancsuga*) etc., i arribava fins a part del Ross. (avui alterat en *sulsúg*s a l'Estany de Salses, 1960; per influència de *salsora/sulsera* la planta allí abundant, on s'amaguen, *SAL*); cf. el que n'he dit a SAMARUC, -UGA; o SANGUISUGIA, dim. SANGUISUGIOLA, d'on ha vingut el cast. *sanguiuela*; forma que s'estén a alguna localitat nostra meridional, fronterera: *sangresola* Elx (*BDC* XVII, 52), *sangusola* en alguna altra localitat val. (*ACCV* VII, 68), i modificat en *sanguinyola* (per influència de *sanguinyol*) a Aiguaviva de Bergantes (*RFE* XXXIII, 34); *sangusagna* [ms del segle XV, DÀg] és error de lectura per *sanguisugua*; *ambisua* és forma sarda manllevada, amb deglutinació de l'article s'.

Del llatí tardà SANGUINĒNTUS 'sagnant' [Oribasi, c. 1500. Souter] ve, doncs, amb normal evolució fo-